

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna, soudkyně Sylvie Šiškeové a soudce Ondřeje Mrákoty v právní věci žalobce: **I. V.**, zastoupeného advokátem JUDr. Janem Kláilem, Lukavická 2012/22, Plzeň, proti žalovanému: **velitel vzdušných sil**, Vítězné náměstí 1500/5, Praha, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 16. 9. 2019, čj. MO 264606/2019-3031, v řízení o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 13. 10. 2021, čj. 29 Ad 25/2019 - 193,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **se zamítá.**
- II.** Žalovaný **je povinen** zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení ve výši 4 114 Kč, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí k rukám jeho zástupce JUDr. Jana Klaila, advokáta.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobce podal v roce 2008 *žádost o náhradu škody na ušlé mzdě* v souvislosti s výkonem služeb SAR a LZS (*letecké pátrací a záchranné služby*, resp. *letecké záchranné služby*) 233. vrtulníkové letky v Plzni-Líních. Svůj nárok odůvodnil tím, že služby LZS a SAR vykonával v rámci 24hodinových směn, které byly pouze formálně rozděleny na 12 hodin výkonu služby a 12 hodin služební pohotovosti. Za dobu označenou jako *služební pohotovost* byla žalobci vyplacena pouze příslušná náhrada, ačkoliv z materiálního hlediska se stále jednalo o výkon služby a měl mu náležet plat včetně všech případných příplatků. Podobně jako v ostatních sporech několika desítek vojáků, kteří v rozhodném období sloužili u označené letky a před správními soudy se domáhají doplacení platu za doby služební pohotovosti v souvislosti s výkonem služeb LZS či SAR, i v této věci NSS následuje svou dřívější judikaturu (rozsudky ze dne 16. 12. 2021, čj. 1 As 247/2021 - 40, ze dne 6. 1. 2022, čj. 1 As 299/2021 - 36, a ze dne 3. 3. 2022, čj. 1 As 341/2021 - 55).

[2] Správní orgány ve věci vydaly několik rozhodnutí, jimiž žádost žalobce zamítly. Jednotlivá rozhodnutí, potažmo rozhodnutí o odvolání následně zrušil Krajský soud v Ostravě. Naposled o žádosti žalobce rozhodl velitel vojenského útvaru 2427 Sedlec, Vícenice u Náměště nad Oslavou, který jí částečně vyhověl a přiznal žalobci odměnu za práci přesčas ve výši cca 85 000 Kč spolu s úrokem z prodlení. Ve zbytku žádost zamítl; nároky uplatněné za období do 15. 8. 2005 shledal promlčenými. Odvolání žalobce žalovaný napadeným rozhodnutím zamítl.

[3] Žalobce podal proti rozhodnutí žalovaného žalobu ke krajskému soudu, který jí vyhověl, napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

II. Shrnutí argumentů kasační stížnosti a vyjádření žalobce

[4] Žalovaný (stěžovatel) podal proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Podle stěžovatele ze svědeckých výpovědí vyplývá, že vojákům určeným do služeb LZS a SAR nadřízení nenařizovali žádnou činnost. Pokud vojáci zahájili služební činnost, byla jim evidována jako výkon služby a takto i proplacena. Tvrdí-li vojáci, že nějakou činnost v průběhu pohotovosti vykonávali, je na nich, aby prokázali, na základě jakého rozkazu tak činili. Důvodem pro přiznání nároků žalobce není ani skutečnost, že se stěžovateli nepodařilo doložit rozdíl mezi obsahem služeb LZS a SAR v době standardní služby a pohotovosti. Žalobci byl nařizován 12hodinový výkon služby, na který navazovalo 12 hodin pohotovosti, v rámci níž měl být pouze připravený k aktivaci. Veškerá případná činnost včetně předletové přípravy souvisela s touto aktivací. Jiné činnosti vojáci vykonávali jen v době služby. Stěžovatel poukázal na obsah vnitřních předpisů a uvedl, že krajský soud nečinil rozdíl mezi předletovou přípravou techniky a předletovou přípravou ze strany posádky vrtulníku. Odmítl, že by předletová příprava v době výkonu služby byla totožná jako v době pohotovosti; vojáci ji prováděli pouze bezprostředně před vzletem. Oprávněnosti žalobcova nároku nenasvědčuje ani srovnání se službou NATINADS, neboť v případě služby LZS a SAR není třeba udržovat určeného vojáka v režimu výkonu služby po celých 24 hodin, ale lze využít i služební pohotovost. Irelevantní je rovněž skutečnost, že na základě pozdějších vnitřních předpisů již vojáci vykonávají služby v délce 24 hodin.

[5] Žalobce podal ke kasační stížnosti obsáhlé vyjádření, v němž zpochybnil správnost stěžovatelových tvrzení. Současně se ohradil vůči závěru krajského soudu, že mu byla na základě přílohy organizačního rozkazu ve spojení s týdenními rozkazy velitele nařízena služební pohotovost. Existenci jednoznačného rozkazu ve vztahu k žalobci nelze považovat za formalitu, jak plyne z napadeného rozsudku. Žalobce podotkl, že stěžovatel účelově užívá pojmu „směna“ tak, aby navodil dojem oprávněnosti rozdělení výkonu služby v režimu 12/12. Z organizačních dokumentů založených ve spise je však patrné, že pojmem „směna“ je míněna celá 24hodinová služba, kterou nelze rozdělit na dvě kvalitativně odlišné části (službu a pohotovost). Žalobce se vyjádřil také k povaze vykonávaných činností. Zdůraznil, že rozdělení směn na režim 12/12 bylo veskrze formální a stěžovatel je nikdy racionálně nevysvětlil. Žalobce rovněž odkázal na obsah směrnic pro výkon činnosti LZS a SAR za různá období. Setrval na tom, že výkon služeb LZS a SAR je srovnatelný se službou NATINADS. Závěrem navrhl, aby NSS kasační stížnost zamítl, avšak v odůvodnění postavil najisto, že k nařízení služební pohotovosti nikdy nedošlo a že žalobci vznikl nárok na doplacení platu za dobu deseti let zpětně.

III. Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

[6] Kasační stížnost není důvodná.

pokračování

[7] NSS znovu připomíná, že v podstatě totožnou situací se již zabýval v rozsudku čj. 1 As 341/2021 - 55, v nynější věci proto jen následuje vlastní judikaturu citovanou v bodu [1], od které nemá důvod se odchýlit. NSS se též zabývá jenom nároky za období tří let před podáním žalobcovy žádosti. Krajský soud v nynější věci potvrdil, že nároky za dřívější období byly promlčené, a neshledal, že by byla námitka promlčení ze strany správních orgánů uplatněna v rozporu s dobrými mravy (srov. rozsudek 1 As 247/2021, bod 36, a blíže též body 72–75 rozsudku krajského soudu). Jelikož otázku promlčení již soudy pravomocně vyřešily a k problematice promlčení se nevztahuje žádná kasační námitka, NSS z těchto závěrů vychází. Níže se proto NSS zabývá okolnostmi výkonu služby či služební pohotovosti zhruba v období let 2005 až 2008.

[8] Kasační námitky se vztahují zejména k problematice faktické náplně části směny od 19 do 7 hodin následujícího dne označené jako *služební pohotovost*. Naproti tomu žalobce ve vyjádření podrobně polemizuje s krajským soudem, a to i k otázkám, které stěžovatel „nevtáhl“ do řízení o kasační stížnosti. NSS se proto vypořádá s žalobcovými tvrzeními pouze v rozsahu nezbytném pro posouzení důvodnosti kasačních námitek, resp. potřebném pro zachování soudržnosti a srozumitelnosti odůvodnění rozsudku.

III. A. K režimu plnění úkolů LZS a SAR v období let 2005 až 2008

[9] Není sporu o tom, že služby LZS a SAR byly v rámci 233. vrtulníkové letky na letišti Plzeň-Líně vykonávány v režimu 12 hodin „standardní“ služby (od 7 do 19 hodin), na niž bezprostředně navazovalo 12 hodin služební pohotovosti. Mezi účastníky řízení však nepanuje shoda, zda byla žalobci služební pohotovost nařízena (v souladu se zákonem) a zda rozdělení 24hodinové směny nebylo toliko formální, tj. zda žalobce z materiálního hlediska i v době označené jako služební pohotovost nevykonával službu.

[10] Podle § 30 zákona o vojácích z povolání (ve znění účinném v době, do níž spadají uplatněné nároky) *vyžaduje-li to důležitý zájem služby, může nadřízený nařídít vojákovi služební pohotovost*. Podle odst. 2 téhož ustanovení se služební pohotovostí *rozumí přítomnost vojáka ve vojenských objektech nebo na jiných místech, která určí nadřízený, a to mimo dobu služby*.

[11] Krajský soud vycházel z předpokladu, že pro posouzení oprávněnosti žalobcova nároku na doplacení ušlého platu je nezbytné posoudit tři okruhy otázek: 1) zda existuje rozkaz, jímž byla žalobci nařízena služební pohotovost, 2) zda byl dán důležitý zájem služby pro nařízení služební pohotovosti (první dvě podmínky tvoří formální aspekt věci, tj. zda byla pohotovost nařízena v souladu se zákonem) a 3) jakou činnost žalobce v době označené jako služební pohotovost fakticky vykonával (materiální aspekt). Obdobného schématu se bude držet i NSS.

III. A. 1. Žalobci nebyla formálně nařízena služební pohotovost

[12] Jde-li o otázku formálního nařízení služební pohotovosti, stěžovatel se vůči jejímu posouzení ze strany krajského soudu žádným způsobem nevymezil. Oproti tomu žalobce ji považuje za stěžejní a trvá na tom, že mu služební pohotovost nikdy nařízena nebyla.

[13] Krajský soud shledal nařízení služební pohotovosti za prokázané toliko ve vztahu k období roku 2007. Konstatoval, že správní spis neobsahuje žádné podklady vypovídající o nařízení pohotovosti v letech 2005, 2006 a 2008. S tím se NSS ztotožňuje, neboť organizační rozkazy za uvedená období ve spise buď zcela chybí, nebo neobsahují žádné relevantní informace ve vztahu k nařizování služební pohotovosti žalobci (ani jiným vojákům). Pokud se jedná o týdenní (denní) rozkazy, vyplývá z nich pouze tolik, že žalobce byl na uvedené dny zařazen

do služeb LZS či SAR, nikoliv však, že část směny vykonával v režimu služební pohotovosti (v podrobnostech viz body 26–38 rozsudku krajského soudu).

[14] Ve vztahu k roku 2007 krajský soud považoval nařizování služební pohotovosti za prokázané, a to na základě organizačního rozkazu ze dne 2. 1. 2007 a jednotlivých týdenních rozkazů. Vůči tomuto závěru se ohradil ve vyjádření ke kasační stížnosti žalobce, který má za to, že rozkaz musí být jednoznačný a adresovaný konkrétnímu vojákov, přičemž dovozování obsahu rozkazu spojením více různých dokumentů považuje za nepřijatelné. NSS již v rozsudku čj. 1 As 299/2021 - 36 uvedl, že o vhodnosti postupu spočívajícího v nařizování služební pohotovosti prostřednictvím organizačních rozkazů ve spojení s týdenními rozkazy má značné pochybnosti, mj. již z toho důvodu, že každý z těchto rozkazů je určený jinému adresátovi. Zdůraznil však, že podmínku (ne)existence bezvadných formálních rozkazů, jakožto jednoho z předpokladů pro nařízení služební pohotovosti, nelze v posuzované věci přeceňovat.

[15] Uvedené závěry se v plném rozsahu uplatní i v nyní projednávané věci. NSS částečně souhlasí se žalobcem, že způsob, jakým měla být služební pohotovost nařízena (tj. spojením organizačního rozkazu a týdenních rozkazů), je v mnoha ohledech problematický. Žalobce však klade na formální aspekt věci přehnaný důraz a směšuje různé roviny právní odpovědnosti, včetně roviny trestněprávní. V této věci je předmětem posouzení pouze oprávněnost nároku žalobce na doplacení platu. Pro tyto účely skutečně nelze (ne)existenci formálně bezvadných rozkazů přeceňovat, a to zejména za situace, kdy si byl žalobce rozčlenění směny na 12 hodin výkonu služby a 12 hodin pohotovosti nepochybně vědom. Nejedná se tedy o situaci, kdy by žalobce nebyl s obsahem a zejména smyslem rozkazu seznámen. Tím soud nikterak nepředjímá, jaké důležitosti by nastíněná otázka nabyla např. pro účely posouzení odpovědnosti za újmu způsobenou třetí osobě či odpovědnosti trestněprávní. Těmito hledisky se však nemusí v právě probíhajícím řízení zabývat.

III. A. 2. *Na nařízení služební pohotovosti nebyl důležitý zájem podle § 30 zákona o vojácích z povolání*

[16] Druhou podmínkou pro nařízení pohotovosti je existence důležitého zájmu služby. Krajský soud se této otázce věnoval v bodech 40–41 rozsudku a dovodil, že důležitý zájem služby pro nařízení služební pohotovosti dán nebyl. Jeho závěr žádný z účastníků řízení nezpochybnil a NSS tak pouze ve stručnosti dodává, že je v souladu se stanoviskem vyjádřeným v dřívějších rozhodnutích týkajících se nároků jiných vojáků téže letky. V těchto rozhodnutích NSS vyslovil, že důležitý zájem služby nelze spatřovat v nutnosti zajistit běžnou náplň služby, a to ani v případě dlouhodobého nedostatku personálu. Služební pohotovost nebyla v daném případě užívána v reakci na mimořádné události, nýbrž jako běžný prostředek zajištění chodu letky, o čemž svědčí i skutečnost, že byla plánována na rok dopředu, pro účely pokrytí části všech směn LZS a SAR.

III. A. 3. *Rozdělení směn na výkon služby a služební pohotovost bylo jen formální*

[17] Z výše uvedeného je tedy zjevné, že pro nařízení služební pohotovosti nebyly splněny zákonné podmínky. Po celé posuzované období chyběl předpoklad pro využití služební pohotovosti spočívající v existenci důležitého zájmu služby. Pokud se pak jedná o roky 2005, 2006 a 2008, ve vztahu k tomuto období správní spis neobsahuje ani písemné podklady (rozkazy), které by dokládaly formální nařízení služební pohotovosti žalobci. Výhrady lze mít i k podkladům týkajícím se roku 2007. Krajský soud měl však za to, že i za daných okolností je potřebné zodpovědět otázku, jaká byla faktická náplň činnosti v době od 19 do 7 hodin, tj. v době označené jako *služební pohotovost*.

pokračování

[18] Na uvedenou okolnost klade důraz i stěžovatel, který krajskému soudu vytýká nesprávné právní posouzení věci. Je totiž přesvědčený, že žalobce neunesl důkazní břemeno a neprokázal, že by se činnosti vykonávané v době od 19 do 7 hodin následujícího dne shodovaly s náplní služby. Této kasační námitce NSS nepřisvědčil. Jakkoliv nelze nesplnění formálních podmínek pro nařízení služební pohotovosti pro účely posouzení oprávněnosti nároku žalobce přeceňovat, nelze od něj ani zcela odhlížet. V posuzované věci si služební orgány počínaly v rozporu se zákonem, neboť využívaly institutu služební pohotovosti, aniž pro to byly splněny předpoklady. V takové situaci nelze o přenosu důkazního břemene na žalobce uvažovat; jsou to naopak správní orgány, které by musely prokázat, že se po materiální stránce o služební pohotovost skutečně jednalo. Takto však neučinily a obsah správního spisu nasvědčuje žalobcovu tvrzení, že rozdělení služeb LZS a SAR bylo pouze formální, aniž se od sebe uvedené dva režimy co do obsahové náplně zásadně lišily.

[19] Krajský soud vycházel pro účely zjištění charakteru činností vykonávaných v době označené jako *služební pohotovost* mimo jiné z rozboru svědeckých výpovědí provedených v průběhu správního řízení (viz body 47–55 rozsudku krajského soudu). Jakkoliv nejsou tyto výpovědi zcela bezrozporné, vyplývá z nich minimálně tolik, že určitou činnost vojáci vykonávali, a to ať se již jednalo o lety na záchranu lidského života a lety k pátrání, či o předletovou a poletovou přípravu, nebo dokonce o další činnosti, jako je výcvik, lety na udržení a obnovení rozlétanosti apod.

[20] Z obsahu správního spisu tedy vyplývá, že vojákům, kteří formálně vykonávali službu LZS a SAR v režimu služební pohotovosti, byla v jejím průběhu nařizována minimálně činnost, která je hlavní náplní uvedených služeb (tj. lety za účelem záchrany života či pátrání). To ostatně vyplývá již z podstaty věci, neboť režim 12/12 sloužil právě k zabezpečení služeb LZS a SAR, které je nezbytné vykonávat nepřetržitě. V daném případě se přitom nejednalo o situaci, kdy by i v nočních hodinách (v době od 19 do 7 hodin) někteří vojáci vykonávali „standardní službu“ LZS a SAR a jiní byli připraveni v režimu služební pohotovosti pro případ nutnosti povolání dalších vojáků do služby (např. jako posil či náhrady v důsledku náhlé indispozice pravidelného člena posádky). Vojáci, kteří se měli nacházet v režimu služební pohotovosti, totiž toho času představovali jediné členy letky připravené k provádění úkolů služeb LZS a SAR. Tímto způsobem pak velitelství letky plánovaně zajišťovalo její provoz v průběhu celého roku (na základě opakovaně zmiňovaných organizačních rozkazů).

[21] NSS nemá pochyb o tom, že rozdělení směn LZS a SAR bylo čistě formální a účelové, zřejmě vedené snahou o finanční úsporu či v důsledku dlouhodobé personální poddimenzovanosti letky. Soud nemůže vyloučit, že vojáci určení do služeb LZS a SAR podstatnou část doby označené jako služební pohotovost žádné úkoly nevykonávali a že se kupříkladu mohli věnovat odpočinku. To však nic nemění na skutečnosti, že to byli výlučně oni, kdo museli být stále připraveni vykonávat činnost, která je náplní služby LZS a SAR, stejně jako v době od 7 do 19 hodin.

[22] Ačkoliv správní spis neobsahuje podrobné informace o náplni služeb LZS či SAR, vyplývá z něj minimálně tolik, že výkon těchto služeb vyžaduje neustálou připravenost ke vzletu vrtulníku, přestože k němu fakticky nemusí dojít. V době od 7 do 19 hodin byli přitom vojáci zařazení do služby LZS a SAR finančně ohodnoceni za výkon služby, a to bez ohledu na to, jakou činnost (a zda vůbec nějakou) fakticky vykonávali. Neuposuzovalo se tedy, zda vrtulník vzlétl či nikoliv. Stěžovatel přitom nepředestřel žádné relevantní argumenty, pro něž by se mělo být na dobu od 19 do 7 hodin nahlížet jinak. Sám uvádí, že vojáci museli být připraveni ke vzletu vrtulníku (přičemž se na ně vztahovaly časové limity v délce 4, resp. 10 minut). Tyto skutečnosti tedy ve svém souhrnu svědčí o závěru, že pro rozdělení směn neexistoval žádný legitimní důvod

a ze strany služebně nadřízených orgánů žalobce se jednalo o snahu o obcházení zákona (krácení žalobce na jeho platových nárocích), která nemůže požívat právní ochrany.

[23] NSS se proto ztotožňuje se závěrem krajského soudu, že za daných okolností již lze bez dalšího (aniž by bylo nezbytné provádět další dokazování) učinit závěr o oprávněnosti nároku žalobce na doplacení platu v období tří let od podání žádosti zpětně (u dřívějších nároků uplatnily správní orgány námitku promlčení). Pro úplnost soud dodává, že srovnání se službou NATINADS, jakož i poukaz na obsah Směrnice pro činnost LZS z 27. 11. 2019, čj. MO 340202/2019-8407, krajský soud užil toliko podpůrně a nejedná se o nosné argumenty jeho rozsudku. Nejvyšší správní soud však s krajským soudem souhlasí, že i tyto okolnosti (tj. odlišný režim vojáků vykonávajících služby NATINADS, jakož i upuštění od dělení směn na režim 12/12 v pozdějších organizačních dokumentech) představují dílky skládačky, které dokreslují účelovost postupu služebních orgánů při vykazování služby LZS a SAR v rozhodném období v čase od 19 do 7 h následujícího dne pouze jako služební pohotovosti. Stěžovatelova tvrzení ohledně nemožnosti srovnávat uvedené režimy se službami LZS a SAR v letech 2005–2008 jsou přitom pouze povšechná a nepřesvědčivá.

IV. Závěr a náklady řízení

[24] S ohledem na výše uvedené NSS zamítl kasační stížnost jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 věta poslední s. ř. s.).

[25] O náhradě nákladů řízení soud rozhodl podle § 60 odst. 1 za použití § 120 s. ř. s. Neúspěšný stěžovatel nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, to má naopak úspěšný žalobce. NSS žalobci přiznal náhradu nákladů řízení za jeden úkon právní služby, a to sepis vyjádření ke kasační stížnosti [tj. úkon podle § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif]. Za tento úkon náleží náhrada ve výši 3 100 Kč a paušální částka 300 Kč. Zástupce žalobce je plátcem DPH, soud proto zvýšil náhradu o částku příslušné daně. Celkově je stěžovatel povinen uhradit žalobci k rukám jeho zástupce náhradu nákladů řízení ve výši 4 114 Kč.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. dubna 2022

Zdeněk Kühn
předseda senátu